

Summary

According to the scarce data from historic scripts, the Chapel of St. Petka was built in the time of the first migration of the Uskoks to Žumberak (16th century). It belonged to the group of the earliest sacral objects on Žumberak and due to its deterioration it was knocked down in the first half of the 19th century. The discovered structure had a four-leafed plan, diameter of 13 m when measured along the east-west axis and 11 m when measured along the north-south axis. The 80 cm wide walls were for the most part preserved to the height of 70 cm, this including the base footing. Movable finds were extremely scarce and represented by fragmented use objects made during the 20th century. The four-leafed plan of St. Petka's chapel is extremely rare and for this reason a very valuable phenomenon in sacral architecture of Croatia at whose territory no object of the same typological characteristics was found prior to this discovery. Correlation to the objects bearing similar typological characteristics, whose origin is tied to the Pre-Romanesque or Romanesque period indicates the possibility of an earlier dating of the chapel as well as its Roman-Catholic function. The doubts surrounding its function in one of the two different rites of the catholic church as well as the unresolved question of its dating indicates the necessity of the continuation of archaeological excavations accompanied by archival research.

Due to the anticipated resumption of the excavations the foundations of St. Petka's chapel were overlaid with protective construction covering and covered up with earth.

Redni broj: 92

Lokalitet: Budinjak – nekropola

Naselje: Budinjak

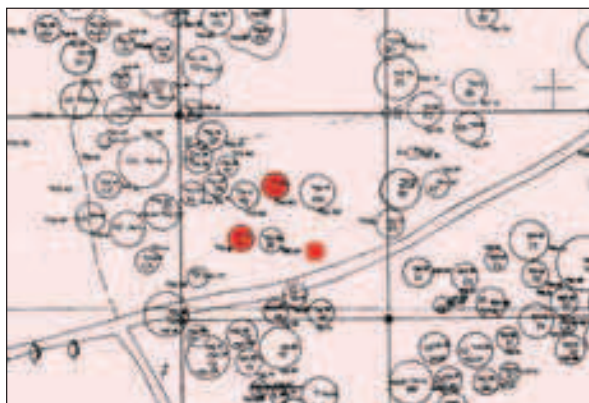
Grad/općina: Samobor

Pravni status: Z-1584

Razdoblje: P

Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje

Tijekom lipnja i srpnja 2006. provedeno je arheološko iskopavanje na prapovijesnoj nekropoli i gradini pokraj sela Budinjaka na Žumberku. Voditelj istraživanja bio je Željimir

Budinjak, dio situacijskog plana nekropole tumula u Budinjačkome polju s istraženim površinama 2006. godine

Budinjak, sonda A (foto: M. Gregl)

Škoberne, a stručnu ekipu još su činili Morena Želle, Ivan Cvitković, Vladimira Pavić, Ivica Živko (restaurator), Damir Živko (muzejski tehničar) i Miljenko Gregl (fotograf). Istraživanje je provedeno uz fizičku pomoć radnika iz okolnih žumberačkih sela.

Istražena površina iznosila je 124 m², a iskopavana su tri tumula: T. 99, T. 92 i naknadno uočen T. 91A. U tumulima je pronađeno ukupno šest grobova, koji su sadržavali dijelove halštatske nošnje (pršljene) i grobnu popudbinu – lonce za piće i šalice. Također su istražene i dvije sonde: prva u podgrađu (sonda A), a druga na padini gradine (sonda B), obje na sjevernim rubovima gradinskog naselja.

Tumul 99

Tijekom istraživanja iskopan je tumul 99, smješten sjeverno od ceste koja po širini presijeca nekropolu i preko sredine polja povezuje naselja Bratelje i Budinjak. Tumul je bio pravilna oblika, Ø 8 m, visine 1 m. U njemu su pronađena tri groba. Može se pretpostaviti da je jedan grob bio muški (grob 1), drugi ženski (grob 2), a treći (grob 3) pripadao je djetetu ili mlađoj ženskoj osobi.

Grob 1 – središnji grob u tumulu, orijentacije zapad-istok, duljine 2,3 m, sadržavao je jednu keramičku situlu sa šalicom, položenu iza nogu pokojnika.

Grob 2 – ukopan je paralelno uz grob 1, s njegove južne strane (duljina 2,2 m). Materijalne ostatke pronađene u

Budinjak, sonda B (foto: M. Gregl)

Budinjak, istraživanje tumula 99 (foto: M. Gregl)

grobu činili su jedna duboka i visoka keramička loptasta zdjela te keramički pršljen, najčešći prilog ženskih grobova na budinjačkoj nekropoli.

Grob 3 – u kraćoj grobnoj jami, orijentiranoj u smjeru sjever-jug, duljine 1,6 m, pronađeni su ostaci keramičke posude i pršljen pokraj nogu pokojnice. S obzirom na to da je ta jama kraća od uobičajenih na budinjačkoj nekropoli, vjerojatno je riječ o ukopu djeteta ili mlađe ženske osobe.

Tumul 92

Smješten je južno od tumula 99, bliže cesti koja presijeca nekropolu po širini. Tumul je bio pravilna oblika, Ø 8 m, visine 0,8 m. U sredini humka pronađena su dva paralelno položena groba, orijentacije jug-sjever. Oba su sadržavala po jednu keramičku posudu, položenu iza nogu pokojnika.

Tumul 91 A

Taj tumul nije uočen tijekom geodetskog snimanja nekropole u Budinjačkom polju (1986.). Nakon pripreme i čišćenja terena za novu sezonu radova, činilo se da se pokraj tumula 91 nalazi još jedan mali tumul. On prije nije uočen zbog skromna promjera i visine (Ø 6 m, □ 20 – 30 cm).

Grob 1 – središnji i jedini grob u tumulu, orijentacije jug-sjever, duljine 2,5 m, sadržavao je jedan keramički lonac

Budinjak, tumul 99, posuda iz groba 2 (foto: M. Gregl)

Budinjak, tumul 92 (foto: M. Gregl)

sa šalicom, položen iza nogu pokojnika. Veličina grobne jame upućivala je na grob s bogatijim priložima, ali su pronađeni samo lonac i šalica.

Tijekom 2006. započelo je istraživanje budinjačke gradine, čije je poznavanje nužno u kontekstu sagledavanja cjelokupnog nalazišta i rekonstrukcije života u Žumberku s kraja brončanog i početka starijega željeznog doba. Premda je još na počecima istraživanja budinjačkog nalazišta napravljena jedna manja sonda, na najvišem gornjem platou, tek se ovi radovi mogu smatrati početkom njena iskopavanja i istraživanja. S obzirom na to da iskopavanja naselja iziskuju veća materijalna sredstva, odlučeno je napraviti više manjih probnih sondi. Njima se željela utvrditi dubina kulturnih slojeva na pojedinim mjestima utvrđenog naselja, čime bi se pronašle najzahvalnije lokacije za veće zahvate na gradini. Prvi probni iskopi započeli su na njenu sjevernom rubnom dijelu – podnožju gradine. Otvorene su dvije sonde (veličine 6x2 m), sonda A i sonda B.

Sonda A – iskopana je na najdonjem rubu gradine s njene sjeverne strane, neposredno iznad nekropole. Kulturni sloj bio je jednoslojan i pomiješan s humusom, a njegova je debljina u prosjeku iznosila 40 cm. Nisu pronađeni arhitektonski ostaci, ali je prikupljeno mnogo fragmenata gradinske keramike raznih oblika, veličina i ukrasa.

Sonda B – nalazila se dvadesetak metara više na padini gradine. Nisu pronađeni arhitektonski ostaci. Za razliku od prethodne sonde, u njoj su se do crvenkaste zdravice mogla uočiti dva sloja, prvi humusni (20 – 30 cm debljine), a drugi kulturni sloj (debljine 20 cm), koji je bio bogat nalazima fragmenata raznovrsne keramike.

Istraživanja budinjačke nekropole 2006. nisu obilovala bogatim materijalnim ostacima koji se redovito pronalaze. No pri iskopavanju budinjačkoga grobišta svake se godine saznaje nešto novo: katkad se to odnosi na načine ukopa, na grobnu arhitekturu, konstrukciju samih tumula, i uvijek na neki novi nalaz ostataka materijalne kulture kakav u prijašnjim istraživanjima nije pronađen. To se potvrdilo i u posljednjoj kampanji istraživanja. Naime, tumuli 92 i 99 pripadali bi tipu 7 načina ukopa na nekropoli, koji označava od dva do četiri kosturna ukopa u manjim tumulima (Ø 7 – 10 m). No pritom postoje nove spoznaje. Iako brojem ukopa i položajem grobova u tumulima u potpunosti pripadaju navedenom tipu, ni u jednom od dosadašnjih iskopavanja taj tip ukopa nije pronađen bez metalnih nalaza (nakita, oruđa

Budinjak, tumul 91 A (foto: M. Gregl)

ili oružja). Stoga ovi grobovi (uključujući i grob iz tumula 91 A) čine posebnu zanimljivost. Premda se nalaze u samom središtu nekropole grobnih humaka, moguće je da je riječ o nešto nižem staležu pučanstva, pa se tako ta skupina tumula može smatrati veoma važnom pri sagledavanju horizontalne stratigrafije cjelokupnoga grobišta. Osim načina ukopa, riječ je i o prvorazrednim keramičkim nalazima među kojima prednjači loptast lonac iz groba 2, tumula 99, prvi nalaz takva oblika na nekropoli i iznimno rijedak u halštatskoj kulturi. Osim navedenih, novu spoznaju donio je i grob u tumulu 91 A. U prethodnim istraživanjima grobišta nije zabilježen pojedinačan ukop u manjem tumulu. Dosadašnja iskopavanja dopustila su pri načinu ukopa izdvajanje tipa 6 – pojedinačan kosturni grob u većim tumulima (Ø 10 – 15 m). Prvi je put kosturni pojedinačni grob pronađen u tumulu malog promjera (Ø 6 m). To još ne znači da je potrebno nadopuniti sadašnju shemu načina ukopa, no buduća istraživanja zasigurno će ovu iznimku ili potvrditi, što bi rezultiralo nadopunom sheme, ili ostaviti iznimkom. Već je bilo riječi o važnosti keramičkih nalaza iz grobova. Premda kod nekih grobova nije bilo moguće, upravo zbog pomanjkanja metalnih nalaza, sa sigurnošću pretpostaviti pripadnost muškom ili ženskom spolu, možda će se više moći reći nakon restauracije keramike. Naime, jedni su keramički oblici posuda učestaliji u muškim, a drugi u ženskim grobovima.

Prve probne sonde na gradini namjerno su napravljene na njenu rubnom dijelu (sjevernoj strani), za koji se pretpostavilo da nije najbolji položaj za život na gradini. Utvrđena je debljina kulturnih slojeva na tom dijelu gradine te su pronađeni važni fragmenti keramike (među kojima i ručka pekve), koji ponovo upućuju na potrebu

Budinjak, tumul 91, šalica (foto: M. Gregl)

Budinjak, vraćanje tumula 92 u prvobitno stanje (foto: M. Gregl)

širih istraživanja naseobinskog kompleksa, koji uz nekropolu čini ovo nalazište nezaobilaznim u proučavanju srednjoeuropske halštatske kulture.

Literatura

Škoberne 1999 Želimir Škoberne, Budinjak – kneževski tumul, monografija, Zagreb, 1999.

Škoberne 2002 Želimir Škoberne, Pregled pretpovijesnih arheoloških istraživanja u Žumberku, Žumberak od prapovijesti do kasne antike, katalog izložbe, Zagreb, 2002.

Škoberne 2003 Želimir Škoberne, Nalaz neuobičajene višeglave igle s budinjačke nekropole, OA, 27, Zagreb, 2003.

Škoberne 2004 Želimir Škoberne, Grupa Budinjak, u: Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2004.

Škoberne 2006 Želimir Škoberne, Lokalitet: Budinjak – nekropola, HAG, 2/2005, Zagreb 2006: 147 – 149.

Želimir Škoberne

Summary

During 2006 archaeological excavations were conducted at the necropolis and hillfort near the village Budinjak on Žumberak. The site dates from the Early Iron Age.

The excavated surface amounted to 124 square meters and three tumuli were excavated: T. 99, T.92 and subsequently recorded T. 91A. The tumuli yielded 6 graves. They contained part of a Halstadt apparel and grave offerings- drinking pots and cups. Two probes were also excavated: the first at the footing (probe A) and the second at the slope of the hillfort (probe B), both situated at the northern rims of the hillfort settlement.

Redni broj: 93

Lokalitet: Okretište Velika Gorica – jug

Naselje: Kurilovec

Grad/općina: Velika Gorica

Pravni status: P-1565

Razdoblje: P

Vrsta radova: zaštitno iskopavanje

Arheološko nalazište Okretište Velika Gorica – jug nalazi se na poljoprivrednim površinama južno od naselja Kurilovca, 2 km od Velike Gorice, u neposrednoj blizini stare ceste za